

بخش آموزش رسانه تفریحی سنتر

کلیک کنید www.tafrihicenter.ir/edu

 نمونه سوال گام به گام

 امتحان نهایی جزوه

 دانلود آزمون های آزمایشی

متوسطه اول : هفتم ... هشتم ... نهم

متوسطه دوم : دهم ... یازدهم ... دوازدهم

www.tafrihicenter.ir

« به نام او ، به یاد او، برای او »

« دبیرستان دخترانه : مهر نامی »

*** « قواعد درس هفتم (افعال ناقصه) » ***

*** « تهیه و تنظیم : فدایی / دبیر دبیرستان های تیزهوشان » ***

« جزوه درسی : پایه یازدهم »

« سال تحصیلی : ۹۶ - ۹۷ »

❖ قواعد درس هفتم : « لا تَقْنَطُوا » :

نواسخ : به مجموعه عواملی که بر سر جمله اسمیه می آیند و حکم « مبتدا » و « خبر » بودن را از آنها می گیرند و نقشها و احکام جدیدی به آنها می دهند.
نواسخ عبارتند از : (۱) افعال ناقصه (۲) حروف مشبّه بالفعل (۳) حرف لای نفی جنس [موارد ۲ و ۳ در پایه دوازدهم خوانده می شود]

(۱) افعال ناقصه : عبارتند از : « کان (است - بود) - صار (شد) - اصْبَحَ (گردید) - لیسَ (نیست) »

بیشتر بدانیم : این افعال بر سر جمله ی اسمیه می آیند و « مبتدا » را بدون اینکه تغییر دهند، « اسم خود » با علامت « مرفوع » (ُ / ان / ون) و « خبر » را « خبر خود » و علامت آن را « منصوب » (َ / ین / ین) می گرداند. مثال :

الطَّالِبُ نَاجِحٌ ← کانَ + الطَّالِبُ نَاجِحٌ = کانَ الطَّالِبُ نَاجِحاً. [الطَّالِبُ : اسم کانَ // نَاجِحاً : خبر کانَ]

❑❑ (۱) اسم افعال ناقصه : اسم افعال ناقصه مانند « فاعل و نائب فاعل » به سه شکل دیده می شود :

(۱) اسم ظاهر : در دو صیغه ی ۱ و ۴ « همه ی افعال : لیست الطَّالِبِ مُتْكَاسِلَةٌ : (الطَّالِبَةُ : اسم لیست // مُتْكَاسِلَةٌ : خبر لیست)

(۲) ضمیر بارز : (۱) در فعل ماضی : به جز دو صیغه « ۴ و ۱ »، بقیه صیغه ها شناسه فعلها (علامت)، « اسم افعال ناقصه » از نوع « ضمیر بارز » اند. مثال : اصْبَحْتُمَ : « اسم اصْبَحَ : ضمیر بارز تُم » // كُنَّا : « اسم کانَ : ضمیر بارز نا »

(۲) در مضارع و أمر (متعلقات) : به جز صیغه های « ۴ و ۷ و ۱۳ و ۱۴ » بقیه صیغه ها همان شناسه های فعلها « اسم افعال ناقصه » از نوع « ضمیر بارز » هستند. مثال : تُصْبِحِينَ : « اسم تُصْبِحُ : ضمیر بارز ین // یَصِرْنَ : « اسم یَصِرُ : ضمیر بارز ن »

(۳) ضمیر مستتر : (۱) صیغه های « ۴ و ۱ » در همه ی فعلها به شرطی که اسمشان از نوع « اسم ظاهر » نباشد، یا اینکه انجام دهنده و کننده قبل از افعال ناقصه آمده باشد قطعاً « هُوَ و هِیَ » مستتر می شود.

مثال : الطَّالِبُ کانَ نَاجِحاً : اسم کانَ : « ضمیر مستتر هُوَ » // المؤمنةُ تكونُ نشیطَةً : اسم تكونُ « ضمیر مستتر هی »

(۲) صیغه های « ۷ و ۱۳ و ۱۴ » مضارع و متعلقاتش (أمر و نهی و...) : اسم افعال ناقصه در این صیغه ها قطعاً « ضمیر مستتر » است. (چون واجب الإستتار اند). مثال : کُنْ مؤدباً : اسم کانَ « ضمیر مستتر أنتَ » // اصْبِحْ مَسْرُورَةً : اسم اصْبِحْ « ضمیر مستتر أنا »

❑ نکته ۱ : از میان افعال ناقصه، فعل « کانَ » در تمامی موارد صرف می شود ؛ (ماضی - مضارع - أمر - نهی و ...) ← کانَ - یكونُ - کُنْ - لا تَکُنْ و ...

- و فعل های « صارَ و اصْبَحَ » : فقط به شکل « ماضی و مضارع » (در ۱۴ صیغه) صرف می شوند ؛ (صارَ - یصیرُ // اصْبَحَ - یُصْبِحُ)

- و فعل ناقصه ی « لیسَ » فقط دارای « ۱۴ صیغه ماضی » می باشد ؛ (لیسَ - لیسوا - لیستَ - لیستوا - لیستَ - لیستوا - لیستَ - لیستوا - لیستَ - لیستوا - لیستَ - لیستوا - لیستَ - لیستوا - لیستَ - لیستوا)

❑❑ (۲) خبر افعال ناقصه : خبر افعال ناقصه مانند خبر معمولی (خبر برای مبتدا) می باشد که در جملات به سه شکل دیده می شود ، با این تفاوت که ؛

علامت خبر افعال ناقصه « منصوب » (َ / ین (در اسم مثنی) / ین (در جمع مذکر سالم))

❖ انواع خبر افعال ناقصه ❖ :

(۱) خبر مفرد (تک اسمی) : کانَ اللهُ غَفُوراً : « غَفُوراً : خبر کانَ (مفرد) »

(۲) خبر جمله : کانَ یأمرُ أهلهُ بالصَّلاةِ والزَّکاةِ ! : « یأمرُ : خبر کانَ (فعلیه) »

(۳) خبر شبه جمله : لیسَ الطَّالِبُ فی المَدْرَسَةِ ! : « فی المَدْرَسَةِ : خبر لیسَ (شبه جمله) »

❑ نکته ۲ : اگر جمله ای با « ضمیر منفصل » شروع شده باشد و ما بخواهیم بر سر آن جمله، « افعال ناقصه » بیاوریم، فعل ناقصه را به شماره صیغه ی

آن ضمیر صرف می کنیم و خبر جمله را به صورت « منصوب » می آوریم. مثال : کانَ + أنا نَاجِحٌ ← کُنْتُ نَاجِحاً.

□ نکته ۳ □ : افعال ناقصه « فاعل » ندارند، « مفعول » نمی پذیرند، و « مجهول » نمی شوند و جملاتی که با این افعال ناقصه شروع می شوند در حکم « جمله اسمیه » می باشند و به تنهایی معنای کاملی ندارند بلکه با « اسم و خبر » خود معنای کاملی پیدا می کنند. مثال :

– أصبحَ : به معنای « شد » / به تنهایی معنا ندارد / فاعل ندارد / مفعول نمی پذیرد / مجهول هم نمی شود.

معانی افعال ناقصه :

/ @Arabicfadaei ⇐ تلگرام

(۱) معنای فعل ناقصه « کَانَ » : [مضارع و أمر این فعل « یَكُونُ - كُنْ » می باشد]

الف) فعل ناقصه « کَانَ » به معنای « است » (برای خدا و قیامت) :

– مثال : کَانَ اللهُ رَحِيماً : خداوند مهربان است.

ب) فعل ناقصه « کَانَ » به معنای « بود » : برای زمانی است که بعد از « کَانَ » فعل نیامده باشد.

– مثال : کَانَ الطَّالِبُ دُؤُوباً : دانش آموز پایدار بود.

ج) فعل ناقصه « کَانَ » به عنوان فعل کمکی معادل « ماضی استمراری » : « کَانَ » + فعل مضارع ← ماضی استمراری

– مثال : کَانَ التَّلَامِيذُ يَسْمَعُونَ آيَاتِ الْقُرْآنِ : دانش آموزان آیه های قرآن را می شنیدند.

د) فعل ناقصه « کَانَ » به عنوان فعل کمکی معادل « ماضی بعید » : « کَانَ » + (قَدْ) فعل ماضی ← ماضی بعید

– مثال : کَانَ الْأَطْفَالُ (قَدْ) لَعِبُوا فِي سَاحَةِ الْمَدْرَسَةِ : کودکان در حیاط مدرسه بازی کرده بودند.

و) فعل ناقصه « کَانَ » به معنای « داشت » : « کَانَ » بر سر حرف « لَ » یا کلمه ی « عِنْدَ » معادل فارسی « داشت » می شود.

– مثال : کَانَ لِي كِتَابٌ مُفِيدٌ : کتاب مفیدی داشتم. / کَانَ عِنْدِي كِتَابٌ مُفِيدٌ : کتاب مفیدی داشتم.

۳و۲) معنای فعلهای ناقصه « صَارَ وَ أَصْبَحَ » : به معنای « شد - گردید » می باشند. [مضارع این افعال « يَصْبِرُ وَ يُصْبِحُ » می باشد]

– مثال : صَارَتِ التَّلْمِيذَاتُ فِي دروسهنَّ نَاجِحَاتٍ : دانش آموزان در درسهایشان موفق شدند.

– مثال : تُصْبِحُ الْحَدِيقَةُ مُخْضَرَّةً فِي فصل الرَّبِيعِ : باغ در فصل بهار سرسبز می شود.

۴) معنای فعل ناقصه « لَيْسَ » : « لَيْسَ » به معنای « نیست » می باشد.

– مثال : لَيْسَتِ الطَّالِبَةُ مُتَكَاسِلَةً : دانش موز تنبل نیست.

محل یادداشت نکات

⇐ تلگرام / @Arabicfadaei

⇐ تلگرام / @Arabicfadaei

♦ تمرین (۱): جملات زیر را ترجمه کنید: ↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓

- ۱) * (و كَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ) * :
- ۲) * (لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٌ لِلنَّاسِ لَئِنْ هُمْ إِلَّا يَنْظُرُونَ) * :
- ۳) * (أَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا) * :
- ۴) * (... يَقُولُونَ بِاللَّسْتَنَهِمَ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ) * :
- ۵) * (إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا) * :
- ۶) * (كُنْتُ سَاكِنًا، مَا قُلْتُ كَلِمَةً، لِأَنْتَى كُنْتُ لَا أَعْرِفُ شَيْئًا عَنِ الْمَوْضِعِ) * :
- ۷) * (كَانَ الْأَطْفَالُ يَلْعَبُونَ بِالْكَرَةِ عَلَى الشَّاطِئِ وَ بَعْدَ اللَّعْبِ صَارُوا نَشِيطِينَ) * :
- ۸) * (وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ) * :
- ۹) * (كَانَتْ حَجَرَاتُ الْمَدْرَسَةِ مُغْلَقَةً) * :
- ۱۰) * (كَانَتْ سَمِيَّةٌ يَنْتَظِرُ وَالِدَتَهَا لِلذَّهَابِ إِلَى الْمَنْزِلِ) * :
- ۱۱) * (كَانَ صَدِيقِي يَنْتَظِرُ وَالِدَتَهُ لِلرَّجُوعِ إِلَى الْبَيْتِ) * :
- ۱۲) * (لَقَدْ كَانَتْ رِسَالَةُ الْإِسْلَامِ قَائِمَةً عَلَى أَسَاسِ الْمَنْطِقِ وَاجْتِنَابِ الْإِسَاءَةِ) * :
- ۱۳) * (كَانَ ذَوَا الْقَرْنَيْنِ يَحْكُمُ مَنَاطِقَ وَاسِعَةً) * :
- ۱۴) * (كَانَتْ قَبِيلَتَا يَأْجُوجَ وَ مَأْجُوجَ مُتَمَدِّتَيْنِ) * :
- ۱۵) * (لَيْسَتْ غُرْفَتِي وَ غُرْفُ زُمْلَانِي نَظِيفَةً) * :
- ۱۶) * (كَانَ كُلُّ طَالِبٍ يَلْعَبُ دَوْرَةً بِمَهَارَةٍ بِالْغَةِ) * :
- ۱۷) * (وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا) * :
- ۱۸) * (فِي الْحِصَّةِ الْأُولَى كَانَ الطَّالِبُ سَأَلَ الْمُعَلِّمَ عِلْمَ الْأَحْيَاءِ) * :
- ۱۹) * (فِي الْحِصَّةِ الثَّانِيَةِ كَانَ الطَّالِبُ يَسْتَمْعُونَ إِلَى كَلَامِ الْمُعَلِّمِ) * :
- ۲۰) * (يَوْمَ أَمْسٍ كَانَتْ شَمْسُ الصَّحْرَاءِ مُحْرَقَةً جَدًّا) * :

♦ تمرین (۲): محلّ اعرابی کلمات مشخص شده را تعیین کنید: ↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓

- ۱) السَّعَادَةُ وَ الصَّدَاقَةُ فَرِيقَانِ سَيَشْتَرِكَانِ فِي مُبَارَاةٍ ! :
- ۲) لِكُورَشِ قَبْرِ يَجْذِبُ سُبْحَانًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ ! :
- ۳) مَا قَطَعْتُ كَلَامَ الْآخَرِينَ وَ اسْتَمَعْتُ إِلَيْهِ بِدَقَّةٍ لِأَفْهَمَ مَا يَقُولُونَ ! :
- ۴) الَّذِينَ يَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى لَنْ يَيَاسُوا :
- ۵) أُولَئِكَ الطَّالِبُ لِيُحَاوِلُوا حَتَّى يَصِلُوا إِلَى أَهْدَافِهِمْ ! :
- ۶) الْمِسْكُ عَطَرٌ يَتَّخِذُ مِنْ نَوْعٍ مِنَ الْغَزَالِ ! :
- ۷) هُوَ اجْتَهَدَ فِي طَوْلِ حَيَاتِهِ الْجَدِيدَةِ كَثِيرًا حَتَّى يَسْتَخْدِمَ قَدَمَهُ الْيُسْرَى فِي الرَّسْمِ ! :
- ۸) الْوَفَاءُ بِالْعَهْدِ إِحْدَى فُضَائِلِ عِنْدَ النَّاسِ ! :
- ۹) أَنْتَ مُصَابٌ بِالزَّكَامِ وَ عِنْدَكَ حُمَّى شَدِيدَةٌ سَأَكْتُبُ لَكَ وَصْفَةً ! :
- ۱۰) اسْتَطَاعَتْ هَذِهِ الْمُعَلِّمَةُ أَنْ تُعَلِّمَ الطِّفْلَةَ الْمُعَوَّجَةَ حُرُوفَ الْهَجَاءِ عَنْ طَرِيقِ لَمْسِ أَعْضَاءِ بَدَنِهَا السَّلْمِيَّةِ ! :